

א א מ"י פ"ג מהלכות
קידוש המעט הלכה ט:
ב ב מ"י פ"ג מהלכות
סנהדרין הלכה ד ופ"ה
הלכה א פ"ט ע"ג ח"מ סי' ס'
טפ"ג:
ג גמ"י פ"ג מהלכות קידוש
המזבח הלכה ט:
ד ד מ"י פ"ג מהלכות
ה ה מ"י פ"ג מהלכות
סנהדרין הלכה י סמג
פסוקין פ"ט ע"ג ח"מ סי' ס'
טפ"ג פ"ג:
ו ו מ"י פ"ג מהלכות קידוש
המזבח הלכה ט:

הנהגות וציונים

[א] בכתבי שופט, וז"ה
בענין קידוש המזבח:
[ב] בדברי שופט
שב"מ"ד וז"ה ב"ח
ובדברי
[ג] תיבת "ברבים" ליתא
בכת"ב [ד] כתיב "שנים
וע"י רש"י ד"השנים"
הכוונה מאותן אשר ראו:
[ה] הנדבחה עדים
(רמב"א: [ו] נציל
[ז] תנ"ך):
[ח] דפוס קראקא
ובנביאים הראשונים:
[ט] ברש"י שבנין יעקב
שדו"ח: [ע] הוא המושב
הפסוק: [פ] נראה דיש
להוסיף הנהגה,
"הראשונים: [ק] ד"ה
"משפט" צ"ל אחר ד"ה
"כי חק הוא: [ל] תוס'
הרא"ש שהוא בימיו:
[מ] צ"ל קרא (באה"מ,
ובתוס' הרא"ש הגי'סא
הכא פ"מ"ה):

רבינו הנגאל

שקל הכתוב ג' קלי
עולם כג' חמור עולם
לומר לך ירובקיש שהוא
דעתי בדורו כמשה
בדורו. בן בדורו כאהרן
בדורו.
שמואל בדורו ללמדך
שאפי' קל שבקלים
ונתמנה פרנס הרי הוא
כגדול שבחבורים וכתוב
ובתא אל הכהנים הלויים
ואל השופט וגו' וכי
התקדש על דעתך שאדם
היה אצל שופט שלא
לא יבין את און לך
ליך [אלא] אצל שופט
שבפניו נטל מקלו
ומענותיו והקל ליבנה
אצל און ביום שחל
היה: ליתחם שחבטותו
ירדשלמי ראש בית דין
ראשי מקדוש ומקום לה
שומרי מאי מקדוש
מקום. חגי לעיבור שכל
מתחילין מן העד וכן
נכנס ר' יוחנן והוא היה
הקטן שבדון אמרו לו
אמור הרי השנה
הקודשת בעיבור. אינו
ליתחם ראש לשון שלמינו
בן הנפת אלו אמר
בעיבור הייתי אמור אלו
א"י מימי שהחנה יתירה
לא להנבא אלא בעיבור
שהוסיפו לה חכמים ורש
לי' חוש ועיבורה. רש
ליקח חוש על הדא דמר
ו' אלעזר והיה ידו אל הנביאים החוזים וגו' בסוד עמי לא יתיר. זה סוד העיבור. ובכתב בית ישראל לא יכתוב זה המינוי
ואל אדמת ישראל לא יבא כמכשעו. ו' אלעזר כד סלק להאב אמר אבי הרח. כד על
לעבורא אמר אבי תלת: א"ר שמעלעי עמא דר"ב בן גורי דאמר עדי שקר קר. כלומר סבר כיון שנראה שחרת
בבוכה וערביה במערב המולד בחצי היום. כל חדש שנולד [וה] [קודם ששן שעות און חב בעין לראת הישן. ונתן כן נראה
בשחרית לא נראה החודש בין הערבים נראה החודש בין הערבים לא נראה הישן שחרית: ור"ג אומר מסורת בידי מאבותי
פעמים בא בארובתי פעמים בא בקצרה מי שילח למי. ואסיקנא ר"ג יושע ע"י ר' עקיבא. א"ר יוסי ורביעי היה
שאלו קדשו כלא עדים שהוא מקדוש. ומה בא להעיד אלא און קדשוהו ואח"כ נמצאו העדים וזומתין שהוא מקדוש:
הדרן עלך אם אינן מכירין

שהמים הראשונים היו טובים מאד. ולכן יש לשמוע לראשונים
יומר מן האחרונים אל תאמרו כן דאין לך אלא שופט
סה"כ: צימו: הדרן עלך אם אינן מכירין
ראוהו ב"ר ב"ב. פ"י צ"ל של כ"ג ולכן פירש בקונטרס דהיה
לסם שהות דלוי לא היה
לסם שהות ממי פריך צמ"ו ולא מהל
שמיעה גדולה מראייה ולקדושה מיד
שלאוהו הלא היה להם שהות
לקדש: **אימת** היה חק בגמר דין.
דהאי קרא דמי חק לענין ראש השנה
דרשני ליה צ"פ קדוה (דף ט: ה) והוא
הדין בענין המעשים: **לא** תהא שמיעה
גדולה מראייה. **פירש** תהא שמועט
דהא גבי עדות המעט לא כתיב עדות
אלא כוס ראה וקדש ונתנס דתק
לדפילו צדיני נפשות אמרינן הכי
נפרק הנוטל (ב"ק דף טו: ושם) אס
לראוהו צימו: **כגון** שראוהו ב"ר
דאין יבולין לקדש על פי ראיה צלילה
דל"כ היתה ראיה צלילה מקום קבלת
עדות ואין קבלת עדות אלא צימו
אפילו צדיני ממונות כדלמנין לעיל
דקרי מקירת עדות כחמילת דין:

עד דאיבא אהרן בהדך. ואין צימו
דין שקול מוספיין עליהן עוד
אתה וסופיא דהכא כמאן דלמנר
צמעתא קמייתא דסנהדרין (דף ג.)
דבר תורה מד נמי כשר דכתיב
גדק משפט מדלטרטריך ליה הכא
עד דליכא אהרן כהן דלמאן דעמי
מדאורייתא שלשה מומתין וכדי שלא
תנגול דלת הכשרו שלשה הדיעות
גבי עדות החדש און להשעיר ואס
עון לא כרץ קרא:

מקדוש שלשה והן בית דין יעמדו השנים ויושיבו מחביריהם אצל

היחיד ויעידו בפניהם ויאמרו מקדוש מקדוש
עצמו: **גמ'** למה לי למיתנא ראוהו בית דין וכל ישראל איצטרך סד"א
הואיל וראוהו בית דין וכל ישראל איפרמא לה ולא ליעבורה קמ"ל וכיון
דתנא ליה ראוהו ב"ד וכל ישראל נחקרו העדים למה לי ה"ק אינן נחקרו
העדים ולא הספיקו לומר מקדוש עד שחשיבה הרי זה מעובר וכוון דתנא
עד שחשיבה הרי זה מעובר למה לי למיתנייה חקירת העדים כלל איצטרך
סד"א תיהוי חקירת עדים כתחילת דין ומקדוש מקדוש בגמר דין ולקדשי
בלילה מידי דהוה אדיני ממונות דתנן **ג'** דיני ממונות דנן ביום וגומרין
בלילה הכא נמי מקדשין בלילה קמ"ל ואימא הכי נמי אמר קרא **ב'** כי חק
לישראל הוא משפט לאליה יעקב אימת הוא חק בגמר דין וקא קרי ליה
רחמנא משפט **ג'** מה משפט ביום א"ף הכא נמי ביום: **ראוהו** בית דין יעמדו
שנים ויעידו בפניהם: ואמאי לא תהא שמיעה גדולה מראייה א"ר יודא **ב'** כגון
שראוהו בלילה: ראוהו שלשה והן בית דין יעמדו שנים ויושיבו מחביריהם
אצל היחיד: אמאי הכא נמי נימא לא תהא שמיעה גדולה מראייה וכי
תימא ה"ג כגון שראוהו בלילה היינו חק סיפא איצטריכא ליה דאין היחיד
נאמן על ידי עצמו דסלקא דעתך אמינא הואיל (ותנן **ג'**) דיני ממונות בשלשה ואם היה מומחה **ו'** לרבים דן
אפילו ביחיד הכא נמי ניקדשה ביחיד קמ"ל ואימא הכא נמי אין לך מומחה לרבים בישראל יותר ממושה
רבינו וקאמר ליה הקב"ה עד דאיכא אהרן בהדך דכתיב **ו'** ויאמר ה' אל משה ואל אהרן בארץ מצרים אמר
החדש הזה לכם מקדוש דעד נעשה דין לימא מתני' דלא כר"ע דתניא **ו'** סנהדרין שראו אחד שחרג את הנפש

המזכר נמסכת ראש השנה [שם לר]. שראוהו ב"ר ב"ב. פ"י צ"ל של כ"ג ולכן פירש בקונטרס דהיה
לסם שהות דלוי לא היה
לסם שהות ממי פריך צמ"ו ולא מהל
שמיעה גדולה מראייה ולקדושה מיד
שלאוהו הלא היה להם שהות
לקדש: **אימת** היה חק בגמר דין.
דהאי קרא דמי חק לענין ראש השנה
דרשני ליה צ"פ קדוה (דף ט: ה) והוא
הדין בענין המעשים: **לא** תהא שמיעה
גדולה מראייה. **פירש** תהא שמועט
דהא גבי עדות המעט לא כתיב עדות
אלא כוס ראה וקדש ונתנס דתק
לדפילו צדיני נפשות אמרינן הכי
נפרק הנוטל (ב"ק דף טו: ושם) אס
לראוהו צימו: **כגון** שראוהו ב"ר
דאין יבולין לקדש על פי ראיה צלילה
דל"כ היתה ראיה צלילה מקום קבלת
עדות ואין קבלת עדות אלא צימו
אפילו צדיני ממונות כדלמנין לעיל
דקרי מקירת עדות כחמילת דין:

פ"ג ראוהו ב"ד וכל ישראל עמו וכו'. ואפי' שנתפרסמה להנבא לכל או נחקרו העדים ולא הספיקו ב"ד לקדוש עד
חשבה היה זה מעובר. ואוקימנא אצטרך ר"א תהוי חקירת עדים כתחילת דין וקדוש החדש גמר דין
ולקדושה בלילה כדתנן דיני ממונות דנן ביום וגומרין בלילה קמ"ל דלא שנאמר תקעו חודש שופר וגו' כי חק לישראל
הוא משפט לאליה יעקב. חק תקיעת שופר וכי היום מקרא קדש. אימת הוא בגמר דין וקא קרי ליה משפט כלומר עיקר
המשפט בקדושו. ומשפט לא היה אלא ביום: **ראוהו ב"ד ב'** ואמאי ציפיקין להעיד בפניהם. א"ר יודא שראוהו בלילה
הוא יתכן לון קדושה בלילה לפיכך ציפיקין להעיד בפניהם. בן שאין היחיד נאמן ע"י עצמו און נאמן **ו'** דבלתא דשיין
בידיה שראוהו דני ממונות בן ואם היה מומחה לרבים דן אפי' ביחיד הכא נמי אי אמינת יחיד מומחה ליקדושה
ב"ד קמ"ל ויתנן דיני ממונותי אצל היחיד שאין מומחה לרבים כמ"כ. וכתוב ויאמר ה' אל משה ואל אהרן בארץ
מצרים אמר. החדש הזה לכם ראש חדשים כלומר לא תקדש החדש עד דאיכא אהרן בהדך. שמעתין ממתניתין דקתני
ראוהו ב"ד בלבד יעמדו שנים ויעידו בפניהם כו'. עד נעשה דין לימא מתני' דלא כר"ע. נקיבא. דתניא סנהדרין
שראו

ואומר. כספר תהלים משה ואהרן ככהניו ושמואל בקורא שמו
קוראס אל ה' והוא יענס הרי ששקל הכמוז שמואל עם משה ואהרן
וצכמוס"ו הראשונים כמוז ירובעל צדן יפתח עם משה ואהרן
ושמואל שלשה קלים עם שלשה עומרים: **הא** א"ר **ב'** יצ"ך ב"ר. הרי
לימדך הכמוז כהן שאין לך לבקש
אלא שופט שהיה **ב'** צימד: **אל תאמר**
מה היה שהמים הראשונים היו טובים
מאד. כי לא מתכמה שאלת על זה **ב'**
לפי שהודות **ו'** היו טובים ולדיקוס
מן האחרונים לפיכך היו הימים
הראשונים טובים מאלה שאי אפשר
שיהיו אחרונים כראשונים:

הדרן עלך אם אינן מכירין
ראוהו בית דין וכל ישראל
ונחקרו העדים. מפרש עגמרה
אז נמי נתקרו העדים: **ראוהו** בית
דין ב"ב. שכן מי שעיד אלא היה
ולאו ארישא קמי צמון לחשיכה
אלא שהיה שהות לקדש: **יעמדו**
שנים ויעידו בפניהם. ואפי' שולן
לראוהו ועגמרה פריך לא מהל שמיעה
גדולה מראייה: ויעידו בפניהם.
השנים: שאין יחיד נאמן. לומר
מקדוש צפי עצמו לכך לרץ להוסיב
מתצריהן אללו: **גמ'** א"ה **י'**
צ"מיני כ"ל ישראל. הרי לראוהו צימו
דין: אויפרמא י"ה מילתא. דעוס
שלשים נראה לקדשו: נחקרו העדים
א"ה **י'**. מקירתא אחרי שהכל ראו:
א"ה **י'** צ"מתייה אצטריכא כ"ל. כיון
דלשמועתינ דמי לראוהו צימו דין וכל
ישראל אפילו הכי מעבדין ליה כל
שכן נתקרו העדים: **ס"קא** דעתך
אמינא. היכל דליכא חקירת עדים
ציוס מו לא יעעבורה אלא יגמרו
הדבר צלילה וקדשוהו ציוס שלשים
לענין מיקון המעדות: **ב'** משפט.
היינו תחילת דין: כי חק הוא.
קידוש המזבח דרשין ליה צ"פ קמא
(דף ט:): **משפט** ביום. נפקא לן
צטנהדרין (דף ג:): מוהיה ציוס
התמלו את צימו **ב'** ציוס אתה מפיל
נחלות כו': ואמאי. יעמדו שנים
ויעידו הלל לראוהו כולן יקדשוהו
צדליתת דלא תהא שמיעה ששמועתינ
מפי עדים גדולה מנאייה דהא גבי
עדות המזבח לא כתיב עדות אלא כוס
ראה וקדש **ב'**: שראוהו ב"ר ב"ב. הלכך
למחר אי לאו שמיעה על מה יקדשו:
צ"מימרא דעד נעשה דין. מי שראוי
להיות עד דצד נעשה דין ולאו כולן
ראויס להיות עדים ששרי כולם לראוהו:

הדרן עלך אם אינן מכירין

ראוהו בית דין וכל ישראל נחקרו העדים
ולא הספיקו לומר מקדוש עד
שחשיבה הרי זה מעובר ראוהו ב"ד בלבד
יעמדו שנים ויעידו בפניהם ויאמרו מקדוש
מקדוש שלשה והן בית דין יעמדו השנים ויושיבו מחביריהם אצל
היחיד ויעידו בפניהם ויאמרו מקדוש מקדוש
עצמו: **גמ'** למה לי למיתנא ראוהו בית דין וכל ישראל איצטרך סד"א
הואיל וראוהו בית דין וכל ישראל איפרמא לה ולא ליעבורה קמ"ל וכיון
דתנא ליה ראוהו ב"ד וכל ישראל נחקרו העדים למה לי ה"ק אינן נחקרו
העדים ולא הספיקו לומר מקדוש עד שחשיבה הרי זה מעובר וכוון דתנא
עד שחשיבה הרי זה מעובר למה לי למיתנייה חקירת העדים כלל איצטרך
סד"א תיהוי חקירת עדים כתחילת דין ומקדוש מקדוש בגמר דין ולקדשי
בלילה מידי דהוה אדיני ממונות דתנן **ג'** דיני ממונות דנן ביום וגומרין
בלילה הכא נמי מקדשין בלילה קמ"ל ואימא הכי נמי אמר קרא **ב'** כי חק
לישראל הוא משפט לאליה יעקב אימת הוא חק בגמר דין וקא קרי ליה
רחמנא משפט **ג'** מה משפט ביום א"ף הכא נמי ביום: **ראוהו** בית דין יעמדו
שנים ויעידו בפניהם: ואמאי לא תהא שמיעה גדולה מראייה א"ר יודא **ב'** כגון
שראוהו בלילה: ראוהו שלשה והן בית דין יעמדו שנים ויושיבו מחביריהם
אצל היחיד: אמאי הכא נמי נימא לא תהא שמיעה גדולה מראייה וכי
תימא ה"ג כגון שראוהו בלילה היינו חק סיפא איצטריכא ליה דאין היחיד
נאמן על ידי עצמו דסלקא דעתך אמינא הואיל (ותנן **ג'**) דיני ממונות בשלשה ואם היה מומחה **ו'** לרבים דן
אפילו ביחיד הכא נמי ניקדשה ביחיד קמ"ל ואימא הכא נמי אין לך מומחה לרבים בישראל יותר ממושה
רבינו וקאמר ליה הקב"ה עד דאיכא אהרן בהדך דכתיב **ו'** ויאמר ה' אל משה ואל אהרן בארץ מצרים אמר
החדש הזה לכם מקדוש דעד נעשה דין לימא מתני' דלא כר"ע דתניא **ו'** סנהדרין שראו אחד שחרג את הנפש

מקצתן

המזכר נמסכת ראש השנה [שם לר]. שראוהו ב"ר ב"ב. פ"י צ"ל של כ"ג ולכן פירש בקונטרס דהיה
לסם שהות דלוי לא היה
לסם שהות ממי פריך צמ"ו ולא מהל
שמיעה גדולה מראייה ולקדושה מיד
שלאוהו הלא היה להם שהות
לקדש: **אימת** היה חק בגמר דין.
דהאי קרא דמי חק לענין ראש השנה
דרשני ליה צ"פ קדוה (דף ט: ה) והוא
הדין בענין המעשים: **לא** תהא שמיעה
גדולה מראייה. **פירש** תהא שמועט
דהא גבי עדות המעט לא כתיב עדות
אלא כוס ראה וקדש ונתנס דתק
לדפילו צדיני נפשות אמרינן הכי
נפרק הנוטל (ב"ק דף טו: ושם) אס
לראוהו צימו: **כגון** שראוהו ב"ר
דאין יבולין לקדש על פי ראיה צלילה
דל"כ היתה ראיה צלילה מקום קבלת
עדות ואין קבלת עדות אלא צימו
אפילו צדיני ממונות כדלמנין לעיל
דקרי מקירת עדות כחמילת דין:

(א) קידושין טו: ע"ט
סנהדרין כ"ט: (ב) לעיל
(ג) ד"ה (א) כמעות דף כ"א:
(ד) סנהדרין דף ז'
(ה) גמולתו ג"ל סנהדרין
(ו) סנהדרין כ"ט:
(ז) ד"ה (ט) דברים כ"א
טו:
(ח) לעיל
(ט) ויקרא יט טו.

תורה אור השלם

(א) משה ואהרן בכהניו
וישמואל בקראי ראוהו
קראים א"ר י"י והוא
[עגמ' והלל' גמ' ו']

ב) וקאם אל התנאים

הקלים ואל השופט
אשר יהיה בקיום ההם
והרשתת והעידו לך את
דבר המשפט:
[דברים י"ז ו']

ג) אל תאמר מה היה

שהמים הראשונים היו
טובים מאד כי לא
מקדושה שאלת על זה:
[קדלה י"ז ו']

ד) כי חק לישראל הוא

משפט לאליה יעקב:
[הלל' גמ' ו']
(ה) ויאמר י"י אל משה
ואל אהרן בקראי
מצרים אמר: החדש
זה לכם ראש חדשים
ראשון הוא לכם
קדושה יהיה:
[שמות י"ב א-ב]

ליקומו רש"י

כש"ש הרי שלשה קלי
עולם עם שלשה ממני
עולם עם משה ואהרן ושמואל
לומר לך הקל מדוני
כמנוח מדוני כל מיד דין
המתמנה על הדור לרץ
ליך לחרו כללו הוא
אפי' שחפיקים ושמואל א
י"א. ההבניה הלויים.
הספיקו שלחו משפט לוי.
וא"ל המשפט אשר
יהיה בימים ההם.
(ספרי) אפילו אינו שאל
שופטים הרי לפניו אתה
נרץ לשפוט לו את כל
אלה שחפיקים וירבים
אלה שחפיקים וירבים
י"ט. (כ"ה סה) יפתח
מדורו ושמואל מדורו נרץ
אתה לנאוו צו פטר דין
י"ט. א"ל תאמר מה
היה שחפיקים וירבים.
תתמה על הטובה שהיה
נראה על הנתיקים
הראשונים מדור המלכה
ודורו על יוסטע ודורו על
דורו. [קדלה ז' ו']

ה) דנין ומתחיל

על דין. וזממורין
ב"ר ב"ב. א"ר י"י י"ף
גמלא [סנהדרין לב]. מה
משפט ביום. וכן קידוש
המזבח שלשה
דמשפט כחוק ציה (מהלס
פ"א) כי חק לישראל הוא
משפט לאלה יעקב
ומקדושין ליה קידוש
המזבח נמסכת ראש השנה [שם לר]. שראוהו ב"ר ב"ב. פ"י צ"ל של כ"ג ולכן פירש בקונטרס דהיה
לסם שהות דלוי לא היה
לסם שהות ממי פריך צמ"ו ולא מהל
שמיעה גדולה מראייה ולקדושה מיד
שלאוהו הלא היה להם שהות
לקדש: **אימת** היה חק בגמר דין.
דהאי קרא דמי חק לענין ראש השנה
דרשני ליה צ"פ קדוה (דף ט: ה) והוא
הדין בענין המעשים: **לא** תהא שמיעה
גדולה מראייה. **פירש** תהא שמועט
דהא גבי עדות המעט לא כתיב עדות
אלא כוס ראה וקדש ונתנס דתק
לדפילו צדיני נפשות אמרינן הכי
נפרק הנוטל (ב"ק דף טו: ושם) אס
לראוהו צימו: **כגון** שראוהו ב"ר
דאין יבולין לקדש על פי ראיה צלילה
דל"כ היתה ראיה צלילה מקום קבלת
עדות ואין קבלת עדות אלא צימו
אפילו צדיני ממונות כדלמנין לעיל
דקרי מקירת עדות כחמילת דין:

